

Osemdeset let dr. Emila Cesarja

Ko sem o dr. Cesarju pisal v *Jeziku in slovstvu* ob njegovi 60-letnici, sem se precej ustavljal pri njegovem proučevanju življenja in dela Karla Destovnika-Kajuha. Imenoval sem ga kajuhoslovec, in to po pravici, saj je temu prezgodaj preminulemu pesniku posvetil veliko svojih raziskovalnih moči in časa. Samo nekaj dejstev: leta 1961 je začel s spremnim besedilom za diafilm o Kajuhu, 1966 je izdal Kajuhovo *Zbrano delo*, ki je 1971 in 1978 doživelo dopolnjeni izdaji; pomembna sta tudi izbora *Moja pesem* 1981 in 1985. Vedenje o pesniku in njegovi poeziji je nenehno izpopolnjeval in dognanja objavljaj bodisi v spremnih besedah, člankih v periodičnem tisku ali v samostojnih publikacijah, med katerimi so monografija *Karel Destovnik-Kajuh: Življenje in delo* (1968), kratka monografija v zbirki *Obrazi* (1979) in monografija iz leta 1993 *Karel Destovnik-Kajuh*. Jubilantova obsežna bibliografija hrani dokaze o vsem tem, nas pa bi odpeljalo predaleč, če bi to podrobneje obravnavali, zato se za trenutek ustavimo samo pri monografiji iz leta 1993. Sintetizirano je vse raziskovalčevo in siceršnje poznavanje in vrednotenje Kajuha kot človeka in pesnika ter njegove pesniške ustvarjalnosti; s tem je jubilan okronal svojo življenjsko raziskovalno temo in napisal literarnovedno delo z vrednostjo, mimo katere ne bodo mogli niti poznejši raziskovalci niti častilci Kajuha in njegovih pesmi.

Druga središčna tema, ki je dr. Cesarja zasvojila v najboljšem pomenu besede, je kulturno-literarno dogajanje med narodnoosvobodilnim bojem (obdobje 1941–1945). Bibliografija razkriva izjemno

veliko razprav in člankov, ki se ukvarjajo z raznolikostjo kulturno-literarne ustvarjalnosti v partizanih in v ilegalnem zaledju. Jubilan je vztrajno raziskoval posamezne dogodke in osebnosti, ki so prispevale k ohranjanju slovenske kulturno-nacionalne identitete med drugo svetovno vojno. Zvrstil je krajše in daljše razprave o deležu Gorenjske v književnosti med NOB, o deležu književnosti v prvem letu NOB, o partizanski književnosti do leta 1943, o partizanski književnosti in njenih stikih s tujino, o Umetniškem klubu in njegovem delu, o kulturniški skupini Ljubljanske brigade, o poslovilnem pismu Ivana Hribarja, o začetkih literarnega odpora na Primorskem, o prvem plenumu kulturnih delavcev leta 1941, o kulturnem molku itd. Med posameznimi literati in kulturniki, ki so prispevali svoj dragoceni delež k narodnoosvobodilni literaturi in kulturi ter šli skozi stiske in trpljenje, je razen o Kajuhu podrobneje raziskoval in pisal o Bogu Flandru-Klusovem Jožetu, Viktorju Gregoraču, Tonetu Čufarju, Prežihovem Vorancu, Mateju Boru, Francetu Kozarju, Oskarju Hudalesu, Lili Novy, Miranu Jarcu, Ivanu Robu in drugih. Nekaj od navedenega je objavljeno tudi v dveh Cesarjevih samostojnih knjižnih izdajah: 1984 je izšla knjiga *Boj brez pušk* in leta 2000 *Literarnozgodovinski portreti*.

Tako je zvrstil množico tehtnih analiz, ki jim je bil poglavitni cilj odkriti resnico. Zato je v svoji raziskovalni vnemi in skrbnosti skušal ugotoviti in predstaviti za sleherno osebo, dogodek, okoliščine čim več dejstev, podprtih z dokumenti in pričevanji, ki bi pripeljali do kar se da verodostojnega odgovora. Ničesar ni prepuščal naključju,

Dr. Emil Cesar se je rodil 16. avgusta 1927 v Ljubljani. Obiskoval je realko v Ljubljani in tam tudi maturiral. Nato se je vpisal na študij slavistike na Filozofski fakulteti. Že pred diplomom je poučeval na kamniški gimnaziji in bil vodja korektorske službe pri *Slovenskem poročevalcu*. Po diplomi je služboval na Srednji vzgojiteljski šoli in na Šolskem centru za blagovni promet, dokler leta 1977 ni bil izvoljen za višjega predavatelja na Oddelku za slovenski jezik in književnost Pedagoške akademije v Ljubljani. Na Pedagoški fakulteti – tako se je Akademija preimenovala – je ostal do upokojitve 1991. Vmes je doktoriral in si pridobil docenturo. Kot upokojenec živi v Ljubljani poln ustvarjalne vneme in nenehno pišo.

domneve je vedno želel dokazati ali ovreči ali pa domnevi omogočiti poznejši odgovor, če bi se našli ustrezni dokumenti oziroma novi raziskovalni izsledki. Tako je tisto, kar je zapisano in objavljeno, v celoti verodostojno in je to mogoče ovreči samo z novimi ali dodatnimi dejstvi. Pri svojem izjemno minucioznem in vsestranskem raziskovanju osebnosti, dogodkov, pojavov se nikoli ni branil trditev popraviti ali dopolniti, če se je pokazala upravičena potreba dati resnici popolnejšo podobo. Vse to je zahtevalo veliko truda, iskanja, preverjanja, komuniciranja z ljudmi ipd. Toda trud je bil nemalokrat poplačan z dognanjem resnice z veliko začetnico. Ta druga jubilentova osrednja raziskovalna tema je dobila svojo sintezo leta 1996 s prvim delom obsežne študije z naslovom *Slovenska kultura v obdobju okupacije in narodnoosvobodilnega boja: od aprila 1941 do 8. septembra 1943* in leta 2007 z drugo knjigo, ki je zajela čas od 8. septembra do 9. maja 1945. Sklepno-sintetična študija omogoča celosten in panoramičen pogled na kulturno-literarni utrip v obravnavanem obdobju in ga predstavlja kot gigantski napor naprednih ustvarjalnih sil, da bi s svojim delom in dosežki dokazale trdoživost naroda, ki je bil obsojen na popolno uničenje. Dr. Cesar se je s tem pomembnim delom postavil v prvo vrsto poznavalcev in raziskovalcev ustvarjalnosti med NOB oz. drugo svetovno vojno.

V želji, da bi bila naša predstavitev jubilanta vsaj približno popolna, moramo omeniti še nekaj njegovih dejavnosti. Najprej izdaje del posameznih literarnih ustvarjalcev, ki so prispevali k bogatjenju slovenske kulturne in literarne dediščine. Poskrbel je – o Kajuhu smo že govorili – za izdajo zbranega dela Boga Flandra z naslovom *Bataljon* (1958) in *V boju za svobodo* (1994), za izid kratkih pripovedi Viktorja Gregorčiča *Razmerja* (1972), *Izbrano delo* Toneta Čufarja je izšlo v dveh knjigah (1976), pesnika Antona

Medveda je predstavil z izdajo *Izbrane pesmi* (1995), delo Vinka Košaka je objavil (2002) v knjigi *Neizsanjana pot* (z obširno študijo o pesniku in njegovi ustvarjalnosti) ter izbor pesmi in proze Črtomirja Šinkovca *Oblaki nad sončno deželo* (2003). Izdaje je vedno opremil z bolj ali manj obsežnimi in temeljitimi spremnimi besedami ali študijami. Ne smemo pozabiti tudi na jubilentovo urejevanje antologij, in sicer antologije partizanske proze *Prebujenje* (1968) in antologije jugoslovanske proze 1941–1945 v dveh delih prav tako z naslovom *Prebujenje* (1985, skupaj z J. Rotarjem), medtem ko je pesništvo ljudske revolucije v Jugoslaviji 1941–1945 souredniško zbral (1982) v antologiji *Svitanja*. K vsemu temu je treba dodati jubilentovo uredniško delo (glavni urednik) pri reviji *Obzorik* (1982–1988).

In zdaj nam ostane še dr. Cesar kot pedagog. Nič drugače ne morem napisati, kot sem to storil že pred dvajsetimi leti: nič se ni spremenilo, moje trdno prepričanje je ostalo tako, kot je bilo. Zato bom ponovil besede, ki sem jih zapisal pred mnogimi leti: Ni malo generacij srednješolcev in študentov, ki so si plemenitile literarnoestetski okus in bogatile znanje ob njegovih predavanjih o slovenski književnosti. Topel, pravičen in očetovski odnos je pri študirajoči mladini vedno naletel na ugoden sprejem in prispeval k harmoniji med učiteljem in mladimi. Jubilanta kot človeka in pedagoga so vedno odlikovali visoka kultiviranost in široka razgledanost, iskren tovariški odnos do sodelavcev in študirajoče mladine, posluš za krivico in nenavadna tankočutnost za pravičnost razmerja med posameznikom in družbo.

Še na mnoga zdrava in ustvarjalna leta!

Gregor Kocijan
Pedagoška fakulteta v Ljubljani